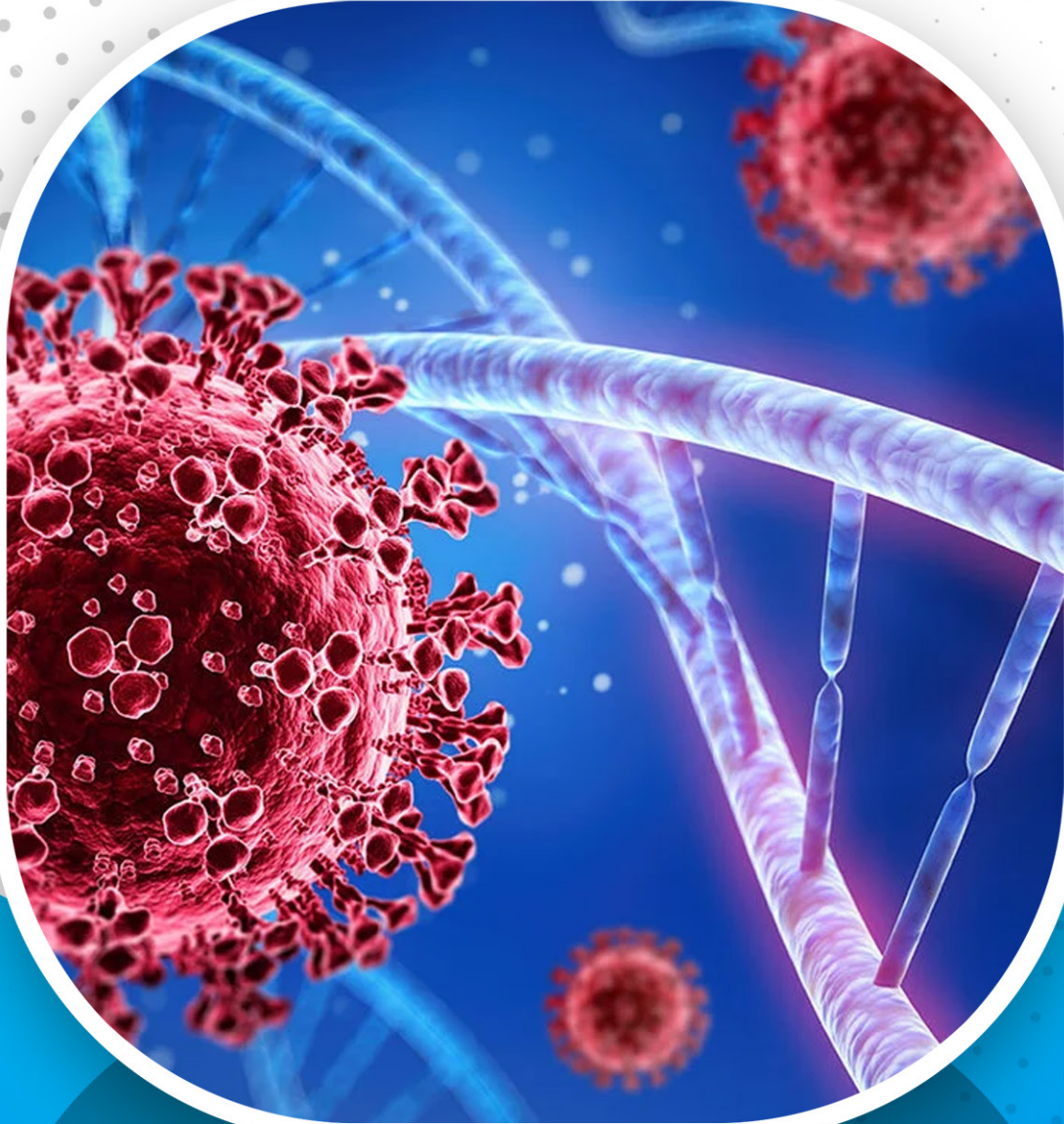

سایبرپژوه

www.Cyberpajoo.com

Cyber_pajoo

مسئله‌شناسی فرهنگی کرونا از منظر تکنولوژیک

بسم الله
الرحمن
الرحيم

سازمان فضای مجازی سرچ

سایبرپژوه

www.cyberpajoooh.com

مسئله‌شناسی فرهنگی کرونا

از منظر تکنولوژیک

مقدمه

از کمک هزینه ۳٫۷ میلیون دلاری دولت آمریکا اقدام به تحقیقات روی خفاش‌هایی در غار شهر «یونان» کرده است که به گفته دانشمندان حامل ویروس کرونا جدید (کووید ۱۹) بوده‌اند (به نقل از وبسایت نشریه دیلی میل). افشای این موضوع این تردید را برانگیخته است که منبع شیوع ویروس کرونا، بازار فروش حیوانات در ووهان نبوده، بلکه یک آزمایشگاه بوده است. در این رابطه، می‌توان به مقاله‌ای در مجله «نیچر مدیسن» (۲۰۱۵) نیز اشاره کرد که در خصوص کرونا ویروس‌ها توسط دانشمندان چینی - آمریکایی به چاپ رسیده و در آن به شبیه‌سازی یک ویروس هیبریدی پرداخته شده است؛ با این هدف که میزان احتمال تلاقی ویروس‌های سارس ۲۰۰۳ و کرونای خفاش را در ایجاد یک بیماری جدید ارزیابی کنند. نتیجه این پژوهش اگرچه مثبت بود اما متخصصین معتقدند در شرایط طبیعی امکان این تلاقی بسیار پایین است (به نقل از اشتري مهرجری، ۱۳۹۹: ۱۳۹). شواهدی از این دست، احتمال نقش انسانی در پدید آمدن ویروس کرونا (کووید ۱۹) را بالا می‌برد.

اما دست‌ساز بودن ویروس کرونا برای تکنولوژی پنداشتن آن کافی نیست. باید دید آیا این ویروس ویژگی‌های تکنولوژی را دارا می‌باشد یا خیر. اباذ اشتري مهرجری در مقاله‌ای تحت عنوان «کرونا به مثابه تکنولوژی و اثرات اجتماعی آن» استدلال می‌کند که ویروس کرونا ۴ ویژگی بارز و مهم تکنولوژی را دارا می‌باشد: داشتن ذات مستقل، خودمختاری، جبریت، و بی‌قراری (اشتري مهرجری، ۱۳۹۹: ۱۴۰). اولاً آنکه کرونا حتی اگر ابزاری آزمایشگاهی باشد، واجد ذاتی مستقل است. ثانیاً به فرهنگ و جامعه شکل می‌دهد همان‌طور که دترمینیسم تکنولوژیک، جامعه و فرهنگ را متأثر می‌سازد. در واقع نظام‌های تکنولوژیکی، تحمیلی از سوی خود تکنولوژی و ذات آن هستند و از همین رو با ایجاد ارزش‌های جدید، ارزش‌های سنتی را طرد می‌کنند. در نتیجه، پیچیدگی سیستم اجبار می‌کند که همه به طرز مناسبی با آن رفتار کنند. از این‌جا به خودمختاری چونان تکنولوژیک کرونا پی می‌بریم؛ به این معنا که کنترل این

حتی اگر ویروس کووید-۱۹ محصولی بشری نباشد، نحوه‌ی تاثیرگذاری این ویروس بر جامعه و فرهنگ، مانند محصولات تکنولوژیک است؛ همان‌طور که روزگاری ویندوز xp فرهنگ جوامع انسانی را تغییر داد، ویروس جدید کرونا نیز پیامدهای تکنولوژیک مشابهی را بر فرهنگ و جامعه‌ی انسانی بر جای می‌گذارد. «تاخر فرهنگی» یکی از مسائل و پیامدهای تاثیر تکنولوژیک ویروس جدید کرونا است. ویروس کرونا بدون هیچ زمینه اجتماعی و فرهنگی که شرایط پذیرش آن را مهیا کند به یکباره بر مردم جهان تحمیل شد و شرایط جدیدی را به وجود آورد. وضعیتی که اولاً در مقیاسی جهانی و در فاصله‌ای کوتاه همه کشورها را درگیر کرد؛ و ثانیاً بر همه ابعاد زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها سایه افکند. کرونا پدیده‌ای زودگذر نیست و همزیستی با آن نیازمند تغییر اجتماعی و تحول فرهنگی در مقیاسی وسیع است و آمادگی برای این تغییرات سرنوشت آینده را رقم می‌زند.

۱. آیا کرونا یک تکنولوژی است؟

در حوزه مطالعات علم و تکنولوژی درباره چيستی و ماهیت تکنولوژی نظرات مختلفی بیان شده است و عمدتاً تکنولوژی را به مثابه شیء (ابزار مادی و فیزیکی)، دانش (دانش چگونگی ثبت اشیاء)، فعالیت (مهارت، روش و دستورالعمل)، فرایند (با نیاز آغاز شدن و به راه حل ختم شدن) یا سیستم اجتماعی فنی (مانند استفاده از اشیاء یا افراد در یک مجموعه) مورد توجه قرار داده‌اند (مهدی‌زاده و توکل، ۱۳۸۶: ۸۸). در واقع، مفهوم تکنولوژی در طول زمان بسط معنایی پیدا کرده و از یک شیء یا ابزار فیزیکی، به صورت یک سیستم اجتماعی تکنیکی تسری پیدا کرده و مورد توجه قرار گرفته است.

اولین چیزی که در اثبات تکنولوژی بودن کرونا مورد نیاز است، در نظر گرفتن نقش انسان در تولید آن است. در این رابطه سایت خبری نشریه بریتانیایی «دیلی میل» در گزارش مفصلی فاش ساخت که «انستیتوی ویروس‌شناسی» شهر ووهان چین، در یک برنامه تحقیقاتی با استفاده

ویروس و اثرات و پیامدهای آن همچون تکنولوژی در انحصار انسان قرار ندارد؛ بلکه فارغ و مستقل از کنترل و تصمیم انسانی، منطق یا روح خود را دارد و پیامدهای خواسته یا ناخواسته‌ای را به جامعه تحمیل می‌کند. در نهایت، کرونا همچون تکنولوژی از یک بی‌قراری و شهوت سیری‌ناپذیر برخوردار است که هیچ نقطه‌ی تعادلی برای آن متصور نیست. نمود آن در نظام بهداشتی، فربه‌شدن و گسترش بی‌حد و حصر و تأثیر آن به تمام حوزه‌های زندگی است (همان: ۱۴۲).

۲. مسئله تأخر فرهنگی در رابطه با کرونا

کرونا را اگر از این منظر یک پدیده‌ی تکنولوژیک بدانیم که بی‌مقدمه و در فقدان یک زمینه‌ی اجتماعی و فرهنگی که شرایط پذیرش آن را فراهم کند بر جهانیان تحمیل شد، تأخر فرهنگی ره‌آورد این پدیده در شرایط جدیدی است که به این واسطه ایجاد شده است. یک اتفاق مهم در اینجا آن است که این تأخر فرهنگی به‌طور همزمان در سراسر جهان تبلور یافته است؛ در حالی که تکنولوژی‌ها عموماً به تدریج در جهان گسترش می‌یابند و بالطبع تأخر فرهنگی برآمده از آنها نیز به یکباره بر جوامع مختلف تحمیل نمی‌شود؛ و خود این موضوع، یعنی شیوع تدریجی تکنولوژی، به مدیریت هرچه بهتر تأخر فرهنگی و آسیب‌های ناشی از آن کمک می‌کند. اما در اینجا ما شاهد یک شیوع گسترده‌ی جهانی (پاندمیک) در مدت زمان کوتاه هستیم که همه جوامع را همزمان درگیر ساخته است.

یک اتفاق مهم دیگر در اینجا آن است که کرونا تقریباً بر تمامی

مناسبات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جوامع سایه انداخته و آنها را متأثر ساخته است؛ در حالی که بسیاری از تکنولوژی‌ها، حداقل در ابتدای ورود خود به یک جامعه سطح محدودی از زندگی را تحت تأثیر خود قرار می‌دهند و گاه بعد از گذشت زمان دامنه تأثیر خود را گسترش می‌دهند. یکی از دلایلی که کرونا به یک بحران جهانی تبدیل شده، همین مطلب است.

مسئله دیگر آن است که بنا بر مطالعات انجام شده، کرونا یک پدیده موقت و زودگذر همچون بسیاری از ویروس‌ها نیست و تا زمانی که واکسن و داروی آن تولید و به میزان تقاضای گسترده جهانی توزیع شود که قطعاً به سرعت اتفاق نخواهد افتاد- این ویروس، مهمان ما خواهد بود. اگر کرونا پدیده‌ای زودگذر بود، این را می‌شد متصور شد که با شکست کرونا، شرایط به روال سابق بازگردد و آسیب‌های این پدیده همچون دیگر بلایای طبیعی به مرور رفع شود. اما این‌گونه نیست؛ در نتیجه، تأخر فرهنگی یک مسئله جدی است و همزیستی با کرونا و خو گرفتن به آن نیازمند تغییر اجتماعی و تحول فرهنگی در یک مقیاس وسیع است.

اما سؤال اینجاست که حل مسئله تأخر فرهنگی و انطباق فرهنگی با شرایط جدید چگونه اتفاق می‌افتد؟ اگرچه ظرفیت این یادداشت، گنجایش طرح این مسئله را ندارد، اما تحلیل شرایط سه ماه گذشته پس از اپیدمی کرونا، ما را به نقش کلیدی معنویت و عرفان از یکسو، و فناوری‌های سایبری از سوی دیگر رهنمون می‌شود. ان شاء الله در یادداشتی دیگر به نقش کلیدی این دو عنصر در فرهنگ عمومی پسا کرونا خواهیم پرداخت.

منابع و مآخذ

۱. اشتیری مهرجردی، اباذر (۱۳۹۹) «کرونا به مثابه تکنولوژی و اثرات اجتماعی آن» در جستارهایی در ابعاد فرهنگی و اجتماعی بحران ویروس کرونا در ایران، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، صص ۱۳۵-۱۵۳.
۲. مهدی زاده، محمدرضا و محمد توکل (۱۳۸۶) «مطالعات علم و فناوری: مروری بر زمینه های جامعه شناسی فناوری» در دوفصلنامه برنامه و بودجه، شماره ۱۰۵، پاییز و زمستان، صص ۸۵-۱۲۴.
۳. <https://www.dailymail.co.uk/news/article-7million-grant--3-U-S-government-gave/8211291-Wuhan-lab-experimented-coronavirus-source-bats.html>

Cyber_pajoo h

